

**Rekomendacje Fundacji
Femicide in Poland
w zakresie przeciwdziałania
przemocy wobec kobiet ze
skutkiem śmiertelnym w Polsce**

FEMICIDE
IN POLAND

REKOMENDACJE FUNDACJI FEMICIDE IN POLAND W ZAKRESIE PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY WOBEC KOBIET ZE SKUTKIEM ŚMIERTELNYM W POLSCE

Raporty Fundacji Femicide in Poland pokazały, że:

- Większość kobietobójstw w Polsce i Europie ma charakter relacyjny (*intimate-partner femicides*) — 94% pokrzywdzonych znała swoich sprawców, najczęściej ginęły z rąk partnerów, byłych partnerów lub członków rodziny.
- Ponad 80% analizowanych przypadków kobietobójstw było poprzedzonych wcześniejszą przemocą, groźbami, stalkingiem, opresyjną kontrolą (*coercive control*) lub innymi formami eskalującej przemocy wobec kobiet.
- W znacznej części spraw organy państwa miały wcześniejszą wiedzę o przemocy, jednak brak prawidłowej oceny ryzyka nie doprowadził do skutecznej ochrony osób pokrzywdzonych.
- W prawie co piątej sprawie kobietobójstwa w Polsce dziecko było jego naocznym świadkiem. Kobietobójcy coraz częściej stosują przemoc zastępczą. Grożą śmiercią lub porywają dzieci, aby w ten sposób zadać jeszcze większy ból ich matce.
- Najbardziej niebezpiecznym momentem dla kobiet jest rozstanie lub próba odejścia od sprawcy, co potwierdzają zarówno dane międzynarodowe, jak i analiza polskich przypadków kobietobójstwa.
- Wiele kobiet przed śmiercią wielokrotnie zgłaszało przemoc, jednak reakcje instytucji były rozproszone i nieskoordynowane.
- Brak jednolitego systemu zbierania danych powoduje niedoszacowanie skali zjawiska kobietobójstwa w Polsce i utrudnia tworzenie skutecznej polityki przeciwdziałania przemocy.
- Raport medialny *Kobietobójstwo w polskich mediach 2016-2026* wykazał, że polskie media zbyt często używają języka, który przyczynia się do banalizowania i

neutralizowania przemocy wobec kobiet. W ramach analizy wyróżniliśmy 6 szkodliwych narracji obecnych w polskich mediach: makabryzacja (w tym animalizacja), romantyzacja, sensacjonalizm, stereotypizacja i stygmatyzacja, trywializacja i humoryzacja.

- W przekazach medialnych często dochodziło do wtórnej wiktyimizacji kobiet, poprzez podważanie wiarygodności pokrzywdzonych, eksponowanie ich życia prywatnego lub usprawiedliwianie sprawcy emocjami, alkoholem albo kryzysem psychicznym.
- Język nagłówków, metafory, dobór szczegółów i sposób przedstawiania sprawcy oraz pokrzywdzonej wpływają na to, jak odbiorcy rozumieją przemoc, komu przypisują odpowiedzialność i czy dostrzegają jej strukturalny, genderowy charakter. Raport wskazał, że część przekazów prasowych i medialnych zamiast informować, przekształca zbrodnię w spektakl emocji, grozy albo „tragicznej historii miłosnej”. Centralna teza raportu brzmi: język może wtórnie krzywdzić. W tym ujęciu szkodliwe narracje są formą przemocy symbolicznej, bo przez pozornie „naturalny” sposób opowiadania utrwalają dominację, stereotypy i osłabiają społeczną wrażliwość wobec przemocy wobec kobiet.
- W wielu publikacjach medialnych pomijano kontekst wcześniejszej przemocy wobec kobiet, przedstawiając kobietobójstwo jako „nagły incydent”, a nie efekt długotrwałej eskalacji przemocy.
- Najbardziej niebezpieczne narracje, które należy zwalczać to przekazy dehumanizujące osoby pokrzywdzone, które w sposób szczegółowy odnosiły się do szczegółów śmierci lub stosowały narracje animalizujące sprawców lub pokrzywdzone. Język odczłowieczający jest szczególnie niebezpieczny, to pierwszy krok do normalizacji przemocy w przestrzeni publicznej.
- Raporty wskazują na konieczność wdrożenia ciągłego modelu państwowej koordynacji działań antyprzemocowych, opartego na analizie ryzyka, wymianie danych i monitorowaniu sprawców przemocy wobec kobiet.

Przemoc wobec kobiet może przybierać różne formy. Jako think-tank zajmujący się analizą przypadków przemocy wysokiego ryzyka (*high-risk cases*) wypracowaliśmy szereg rekomendacji wystosowanych do organów wymiaru sprawiedliwości, Ministerstwa Sprawiedliwości i Pełnomocniczki Rządu ds. Równości w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów.

Co jest potrzebne, aby skutecznie przeciwdziałać przemocy wobec kobiet ze skutkiem śmiertelnym w Polsce?

1. **TYPIZACJA W USTAWIE A WCZEŚNIEJ WYTYCZNE KRAJOWE DOTYCZĄCE KOBIEJOBÓJSTWA**— ustawowe rozpoznanie kobietobójstwa jako zabójstwa kobiety ze względu na płeć oraz uznanie kobietobójstwa za szczególną formę przemocy wobec kobiet zgodnie z postanowieniami Konwencji Rady Europy CETS210. W przypadku braku odrębnej typizacji kobietobójstwa konieczne jest stworzenie wytycznych dla policji, prokuratury i sądów opartych na standardach oraz rekomendacjach ONZ dotyczących rozpoznawania femicide, tak aby organy potrafiły identyfikować sytuacje, w których przemoc wobec kobiet może eskalować do kobietobójstwa i wiedziały czym różni się kobietobójstwa od zwykłego zabójstwa niezwiązanego z płcią pokrzywdzonej.
2. **UJEDNOLICONA TERMINOLOGIA** — wprowadzenie jednolitej definicji przemocy wobec kobiet obejmującej przemoc fizyczną, psychiczną, seksualną, ekonomiczną, cyfrową, stalking, opresyjną kontrolę oraz przemoc po rozstaniu (poseparacyjną). Ujednolicenie pojęć i klasyfikacji stosowanych przez policję, prokuraturę i sądy, programy przeciwdziałania przemocy samorządów ponieważ obecnie poszczególne instytucje posługują się odmiennym nazewnictwem dotyczącym przemocy wobec kobiet, co wprowadza chaos terminologiczny i rozmywa problem.
3. **FEMICIDE DATA GAP** — stworzenie w Polsce spójnej, centralnej bazy danych dotyczącej przemocy wobec kobiet i kobietobójstw, dostępnej dla wszystkich właściwych organów państwowych na wzór prowadzonej przez naszą Fundację Polskiej Mapy Kobietobójstw. Mapa oparta jest na założeniach feminizmu danych oraz zasadzie „Research, Register, Remember”. System powinien umożliwiać nie

tylko gromadzenie danych i analizę ryzyka, ale również dokumentowanie historii przemocy wobec kobiet. Zaangażowanie sektora femtech i biznesu w budowę nowoczesnej infrastruktury cyfrowej dla organów wymiaru sprawiedliwości, tak aby zlikwidować lukę w danych dotyczącą kobietobójstwa (femicide data gap).

4. **VIOGÉN** — wdrożenie systemu wymiany informacji między instytucjami na wzór hiszpańskiego systemu VioGén, umożliwiającego bieżące monitorowanie sprawców przemocy, ocenę ryzyka i koordynację działań ochronnych.
5. **OCENA RYZYKA** — wprowadzenie jednolitych narzędzi oceny ryzyka eskalacji przemocy stosowanych przez policję, prokuraturę, sądy i pomoc społeczną. Obowiązkowe uwzględnianie czynników wysokiego ryzyka, takich jak wcześniejsze groźby, stalking, kontrola partnerki, izolowanie ofiary, dostęp do broni, przemoc seksualna, separacja lub zakończenie relacji.
6. **MONITORING I POSTANALIZA SPRAW** stały monitoring przypadków kobietobójstw i samobójstw (suicide-femicide) kobiet na tle przemocy obejmujący analizę wcześniejszych zgłoszeń przemocy, reakcji instytucji oraz przebiegu postępowań. Konieczne jest również wprowadzenie interdyscyplinarnego zespołu analizy przypadków śmiertelnych przemocy wobec kobiet na wzór brytyjskich modeli MARAC oraz Domestic Homicide Review, którego celem byłaby identyfikacja błędów systemowych, ocena działań instytucji oraz wypracowywanie rekomendacji zapobiegających kolejnym kobietobójstwom.
7. **ESKALACJA PRZEMOCY** — uwzględnienie faktu, że wiele zabójstw kobiet było poprzedzonych wcześniejszą przemocą, a organy państwa nie dokonały właściwej oceny ryzyka eskalacji przemocy, co uniemożliwiło skuteczną ochronę osób pokrzywdzonych.
8. **MOTYW PŁCIOWY** — obowiązkowe badanie motywu płciowego przy każdym zabójstwie kobiety. Nie każde zabójstwo kobiety to kobietobójstwo. Badanie przesłanek ze względu na płeć jest kluczowe przy kwalifikacji tych zbrodni.
9. **ŚCISŁA WSPÓLPRACA INSTYTUCJI** — wzmocnienie współpracy między policją, prokuraturą, sądami, sektorem ochrony zdrowia i pomocą społeczną, tak aby informacje o zagrożeniu były przekazywane szybko i skutecznie.

10. **SZKOLENIA Z PRZEMOCY WOBEC KOBIET** — systemowe szkolenia dla funkcjonariuszy i przedstawicieli wymiaru sprawiedliwości z zakresu przemocy wobec kobiet, opresyjnej kontroli, psychotraumatologii oraz mierzenia ryzyka kobietobójstwa z uwzględnieniem najnowszych badań kryminologii zagranicznej.
11. **SPOSÓB MÓWIENIA O PRZEMOCY W MEDIACH** — rekomendujemy wprowadzenie standardów medialnych dotyczących informowania o przypadkach przemocy wobec kobiet, w tym kobietobójstwach. Sposób mówienia o przemocy wobec kobiet w przestrzeni publicznej ma znaczenie. Język kształtuje rzeczywistość i ma wpływ jak zjawisko przemocy wobec kobiet postrzega społeczeństwo polskie, w tym przedstawiciele organów wymiaru sprawiedliwości.
12. **PODEJŚCIE POKRZYWDZONA W CENTRUM (VICTIM-CENTRED APPROACH)** — uwzględnienie podejścia *victim/survivor-centred approach* w duchu wiktymologii feministycznej, koncentrującego się na zapewnieniu osobie pokrzywdzonej przemocą przestrzeni bezpieczeństwa, godności, przeciwdziałając wtórnej wiktymizacji kobiet z doświadczeniem przemocy lub po traumie. Konieczne jest również uwzględnienie perspektywy dzieci będących świadkami przemocy jakiej doświadczają ich matki lub najbliższe kobiety.
13. **EDUKACJA I BUDOWANIE ŚWIADOMOŚCI** — stan wiedzy i poziom świadomości dotyczącej tego czym jest kobietobójstwa i przemoc wobec kobiet ze względu na płeć w Polsce jest bardzo niski. Konieczne są zgodnie z postanowieniami Konwencji Rady Europy działania edukacyjne, które poprzez odpowiedzialny przekaz i storytelling trafią do społeczeństwa (spotkania, rozmowy, projekty kulturalne dotyczące przemocy wobec kobiet, zaangażowanie świata nauki i kultury).
14. **PERSPEKTYWA INTERSEKCYJONALNA** — uwzględnienie intersekcyjnego charakteru przemocy wobec kobiet, w szczególności sytuacji kobiet należących do mniejszości narodowych, religijnych, etnicznych i migranckich, w tym kobiet ukraińskich, białoruskich, romskich oraz latynoskich. System przeciwdziałania przemocy powinien uwzględniać dodatkowe bariery

doświadczane przez kobiety nieposługujące się językiem polskim, takie jak utrudniony dostęp do pomocy, brak tłumaczeń, zależność ekonomiczna lub pobytowa oraz wyższe ryzyko wykluczenia instytucjonalnego. Konieczne jest uwzględnienie perspektywy osób doświadczających przemocy w związkach nieheteronormatywnych.

15. KRAJOWA STRATEGIA PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY WOBEC KOBIET NA LATA 2026–2030 — konieczne jest wypracowanie kompleksowej państwowej strategii przeciwdziałania przemocy wobec kobiet oraz kobietobójstwom na lata 2026–2030, obejmującej działania prewencyjne, ochronne, edukacyjne, legislacyjne i monitoringowe. Strategia powinna zostać opracowana na wzór rozwiązań funkcjonujących w Hiszpanii, Wielkiej Brytanii i Francji oraz opierać się na międzyinstytucjonalnej współpracy, analizie ryzyka i standardach ochrony praw kobiet i dziewcząt doświadczających przemocy.

Załącznik 1

System VioGén to hiszpański państwowy system monitorowania przypadków przemocy ze względu na płeć, utworzony przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych Hiszpanii w 2007 r. Jego celem jest ochrona kobiet doświadczających przemocy

poprzez rejestrowanie spraw, ocenę ryzyka eskalacji przemocy, dobór środków ochrony oraz koordynację działań policji i innych instytucji.

Rekomendacja dla Polski

Rekomendujemy rozpoczęcie prac nad polskim systemem monitorowania przemocy wobec kobiet i ryzyka kobietobójstwa, wzorowanym na hiszpańskim VioGén. System powinien być centralną, bezpieczną bazą danych dostępną dla policji, prokuratury, sądów, pomocy społecznej, ochrony zdrowia i wyspecjalizowanych instytucji wsparcia.

Od czego zacząć

1. Diagnoza danych — ustalić, jakie informacje o przemocy wobec kobiet zbierają dziś policja, prokuratura, sądy, pomoc społeczna i ochrona zdrowia oraz gdzie występują luki.
2. Ujednolicenie pojęć — przyjąć wspólne definicje przemocy wobec kobiet, przemocy ze względu na płeć, przemocy partnerskiej, stalkingu, kontroli przemocowej, przemocy po rozstaniu i kobietobójstwa.
3. Pilotaż systemu — uruchomić pilotaż w kilku województwach, szczególnie tam, gdzie występuje wysoka liczba spraw przemocy domowej i zabójstw kobiet.
4. Narzędzie oceny ryzyka — opracować jednolity formularz oceny ryzyka eskalacji przemocy do ciężkiego uszczerbku na zdrowiu lub śmierci, z obowiązkowym uwzględnieniem gróźb, stalkingu, separacji, dostępu do broni, przemocy seksualnej i wcześniejszych zgłoszeń.
5. Połączenie instytucji — zapewnić wymianę informacji między organami, aby wcześniejsze zgłoszenia, decyzje sądu, zakazy zbliżania, interwencje policji i informacje z pomocy społecznej nie funkcjonowały w odrębnych systemach. Życie kobiet i ich najbliższych nie może zależeć od tego czy ktoś odbierze telefon lub odpisze na maila.

6. Ochrona ofiary — powiązać poziom ryzyka z konkretnymi środkami ochrony, np. pilnym kontaktem z ofiarą, zakazem kontaktu, izolacją sprawcy, monitoringiem sprawcy, planem bezpieczeństwa i wsparciem psychologicznym.
7. Postanaliza spraw śmiertelnych — utworzyć stały międzyinstytucjonalny zespół analizujący przypadki kobietobójstw i usiłowań kobietobójstw, aby identyfikować błędy systemowe oraz wypracowywać rekomendacje zapobiegające kolejnym przypadkom śmiertelnym.
8. Kontrola algorytmów i praw człowieka — jeżeli system będzie wykorzystywał elementy automatycznej oceny ryzyka, musi podlegać audytowi, kontroli eksperckiej i zasadzie, że technologia wspiera decyzję człowieka, ale jej nie zastępuje.

Cel wdrożenia

Celem polskiego modelu nie powinno być wyłącznie „liczenie przypadków”, lecz stworzenie systemu wczesnego ostrzegania przed kobietobójstwem. VioGén pokazuje, że skuteczna ochrona wymaga wspólnej bazy danych, jednolitej oceny ryzyka, szybkiej wymiany informacji i przypisania odpowiedzialności konkretnym instytucjom. Wdrożenie takiego rozwiązania w Polsce powinno być jednym z filarów państwowej strategii przeciwdziałania przemocy wobec kobiet na lata 2026–2030.

Hiszpania jest obecnie na etapie wdrażania VioGén 2, czyli drugiej generacji systemu, rozwijanej od 2026 r. Oznacza to, że państwo hiszpańskie nie odchodzi od modelu VioGén, lecz go stale udoskonala i rozszerza. Nowa wersja systemu ma zwiększyć skuteczność oceny ryzyka, poprawić interoperacyjność między instytucjami oraz jeszcze szybciej identyfikować przypadki wysokiego zagrożenia kobietobójstwem. Pokazuje to, że zintegrowany model monitorowania przemocy wobec kobiet stał się trwałym elementem polityki bezpieczeństwa państwa.